CRNA GORA
MINISTARSTVO ODBRANE

STRATEGIJSKI PREGLED ODBRANE CRNE GORE

Podgorica, septembar 2018. godine

SADRŽAJ

1 UVOD 3
2 STRATEŠKO BEZBJEDNOSNO OKRUŽENJE 4
3 UTICAJ PROMJENA U STRATEŠKOM BEZBJEDNOSNOM OKRUŽENJU NA ODBRAMBENU POLITIKU CRNE GORE 5
4 MISIJE I ZADACI VOJSKE 6
4.1 Misije i zadaci Vojske 6
4.2 Nivoi ambicija u izvršavanju misija Vojske 7
4.2.1 Nivo ambicija u misiji „Odbrana Crne Gore i država članica NATO saveza“ 7
4.2.2 Nivo ambicija u misiji Vojske „Doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti“ 7
4.2.3 Nivo ambicija u izvršenju misije „Podrška civilnim institucijama“ 8
5 STANJE I RAZVOJ SPOSOBNOSTI VOJSKE 8
5.1 Stanje sposobnosti Vojske 9
5.2 Razvoj sposobnosti Vojske 10
5.3 Prioriteti u razvoju sposobnosti Vojske 16
6 RESURSI ODBRANE 16
6.1 Ljudski resursi 16
6.1.1 Stanje u oblasti ljudskih resursa 16
6.1.2 Prioriteti u oblasti ljudskih resursa 17
6.1.3 Dobrovoljno služenje vojnog roka 19
6.1.4 Rezervni sastav 19
6.2 Materijalni resursi 20
6.2.1 Stanje materijalnih resursa 20
6.2.2 Prioriteti na polju naoružanja i vojne opreme 20
6.2.3 Infrastrukturni prioriteti 21
6.2.4 Standardizacija na polju odbrane 22
7 FINANSIRANJE ODBRANE 22
8 STRATEŠKO KOMUNICIRANJE 24
9 INTERAKCIJA VOJSKE I CIVILNIH INSTITUCIJA 25
10 ODBRANA I KRIZNO UPRAVLJANJE 26
11 OTPORNOST 26
12 IMPLEMENTACIJA STRATEGIJSKOG PREGLEDA ODBRANE 27
12.1 Nadležnosti u implementaciji 27
12.2 Mogući rizici 27
13 ZAKLJUČAK 28

1 UVOD

Strategijski pregled odbrane Crne Gore (u daljem tekstu: Strategijski pregled odbrane) je polazni planski dokument kojim se daju pregled vojnih sposobnosti, opšte smjernice za nastavak reforme u oblasti odbrane, kao i osnove za unaprjeđivanje odbrambenih sposobnosti radi izvršavanja misija i zadataka Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Vojska).

Strategijski pregled odbrane, koji je Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) usvojila 2013. godine, imao je za cilj definisanje glavnih pravaca razvoja, transformacije i modernizacije sistema odbrane Crne Gore, kao neophodnih preduslova za sticanje punopravnog članstva u Sjevernoatlantskom savezu.

Konsolidacija bezbjednosnog stanja u regionu i mala vjerovatnoća direktne vojne prijetnje Crnoj Gori, sticanje punopravnog članstva Crne Gore u NATO, te benefiti i obaveze koji su iz njega proistekli, kao i sve zahtjevnije angažovanje Vojske na pružanju pomoći civilnim institucijama u zemlji, su nametnuli potrebu za preispitivanjem, inoviranjem i usklađivanjem cjelokupnog odbrambenog strateško-doktrinarnog okvira.

Podizanje zastave Crne Gore ispred NATO sjedišta

Programom rada Vlade za 2018. godinu Ministarstvo odbrane je zaduženo da izradi Predlog strategijskog pregleda odbrane i Dugoročni plan razvoja odbrane Crne Gore. Osnovni zadaci koje je Vlada postavila u procesu izrade Predloga strategijskog pregleda odbrane bili su: 1) procjena stanja i sposobnosti sistema odbrane Crne Gore za izvršavanje namjenskih misija i zadataka, s obzirom na promijenjeno međunarodno bezbjednosno okruženje; 2) procjena efektivnosti sistema odbrane i 3) predlog mjera za unapređenje stanja.

Tokom procesa izrade Strategijskog pregleda odbrane korišćena je metodologija dugoročnog planiranja odbrane koja se zasniva na političkim smjernicama sadržanim u nacionalnim i savezničkim dokumentima najvišeg nivoa, analizi faktora koji utiču na bezbjednost i odbranu, sagledavanju raspoloživih resursa odbrane i utvrđivanju potrebnih i nedostajućih odbrambenih sposobnosti.

U procesu izrade dokumenta izvršena je detaljna analiza savremenih bezbjednosnih izazova, rizika i prijetnji. Kroz različite scenarije odgovora na iste, analizirane su postojeće i identifikovane nedostajuće sposobnosti Vojske, a potom jasno definisane smjernice za izradu Dugoročnog plana razvoja odbrane.

Novi Strategijski pregled obrane je stoga rezultat detaljnog preispitivanja usklađenosti postojećih odbrambenih sposobnosti u izmijenjenom geopolitičkom okruženju, u njemu se identifikuju nedostaci u strukturi i sposobnostima Vojske i prezentuju optimalna rješenja za ostvarivanje nacionalnih bezbjednosnih ciljeva i interesa iz domena odbrambene politike.

Vizije i rješenja data u ovom Strategijskom pregledu odbrane su usklađeni sa smjernicama datim u novoj Strategiji nacionalne bezbjednosti.

2 STRATEŠKO BEZBJEDNOSNO OKRUŽENJE

Strateško bezbjednosno okruženje Crne Gore je kompleksno, dinamično i nepredvidivo. Karakteriše ga dominantnost nekonvencionalnih, asimetričnih i hibridnih prijetnji. Međunarodni terorizam i nasilni ekstremizam, proliferacija konvencionalnog i oružja za masovno uništenje, sajber prijetnje, hibridne prijetnje, obavještajno djelovanje pojedinih država i sistema, organizovani kriminal, ugrožavanje ekonomske i energetske bezbjednosti, ilegalne migracije, ugrožavanje ili uništenje elemenata kritične infrastrukure i prirodno i vještački izazvane nesreće i katastrofe predstavljaju kako globalne tako i regionalne bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje.

Globalizacija, u smislu smanjenja značaja fizičkih granica i brzog razvoja i širenja novih tehnologija, predstavlja realnost koja u velikoj mjeri determiniše bezbjednosno okruženje. Bezbjednost države može biti direktno ugrožena nestabilnostima i konfliktima koji se dešavaju van njenih, ili granica regiona, odnosno kontinenta na kojem se nalazi, što zahtijeva značajne promjene u pristupu odbrani.

Iako je vjerovatnoća za izbijanje konvencionalnih sukoba u regionu mala, oni se ne mogu u potpunosti isključiti. Region je još uvijek opterećen događajima iz prošlosti i neriješenim problemima, što može prouzrokovati destabilizaciju na pojedinim područjima.

Stoga, geostrateški položaj Crne Gore, kompleksna povezanost bezbjednosnih činilaca, globalni trendovi, kao i regionalni bezbjednosni izazovi su samo neki od faktora koji utiču i koji će uticati na bezbjednosno okruženje Crne Gore.

Potreba za razvijanjem i snaženjem odbrambenih sposobnosti u savremenom bezbjednosnom okruženju se ne odnosi primarno na jačanje sposobnosti i kapaciteta za zaštitu i očuvanje nezavisnosti, suvereniteta i državne teritorije, već na jačanje sposobnosti za suprotstavljanje svim nabrojanim oblicima bezbjednosnih izazova, rizika i prijetnji. Brojni sukobi i krizna žarišta u svijetu sa strateškim bezbjednosnim implikacijama, kao i razni oblici asimetričnih i hibridnih prijetnji nameću potrebu za uspostavljanjem jedinstvenog sistema nacionalne bezbjednosti, kao i njegovu punu integraciju u sistem kolektivne odbrane. Od vitalnog je značaja uspostaviti mehanizme za prevenciju, hitno i efikasno reagovanje i u krajnjem, neutralisanje bezbjednosnih izazova, rizika i prijetnji.

S obzirom na karakter savremenih bezbjednosnih izazova, rizika i prijetnji, neophodno je obezbijediti adekvatan spektar vojnih sposobnosti za izvršavanje misija i zadataka na nacionalnoj teritoriji ali i van nje, u okviru međunarodnih snaga, dostizanje interoperabilnosti sa snagama saveznika u svim oblastima sposobnosti, prilagodljivost u konceptu angažovanja snaga i punu integraciju civilnih i vojnih sposobnosti na nacionalnom nivou. Pored toga, od značaja je kontinuirano održavanje i unapređenje saradnje sa partnerskim državama, kako bi se adekvatno odgovorilo sve intenzivnijim globalnim izazovima.

3 UTICAJ PROMJENA U STRATEŠKOM BEZBJEDNOSNOM OKRUŽENJU NA ODBRAMBENU POLITIKU CRNE GORE

Članstvo Crne Gore u NATO obezbjeđuje uvjerljivu garanciju kolektivne odbrane i važan je činilac odvraćanja i odbrane nezavisnosti, suverenosti i državne teritorije. Punopravno članstvo u NATO je u velikoj mjeri doprinijelo dugoročnoj bezbjednosti i stabilnosti Crne Gore.

Pored članstva u NATO, Ujedinjenim nacijama (UN) i Organizaciji za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS), Crna Gora je započela proces pridruživanja i u Evropsku uniju (EU), čime će, nakon integracije u zajedničke evropske strukture, biti zaokružena pripadnost Crne Gore i evropskoj bezbjednosnoj arhitekturi.

Bezbjednost i stabilnost neposrednog okruženja - zemalja u regionu od ključnog je uticaja na nacionalnu bezbjednost Crne Gore. Crna Gora će promovisati evropske i evroatlantske integracije zemalja Zapadnog Balkana, kao najbolji okvir za njegovu stabilizaciju.

Osnovna utemeljenja odbrambene politike Crne Gore su:

1. **Crna Gora se ne suočava sa prijetnjom direktne oružane agresije,** te će svoje odbrambene sposobnosti razvijati prvenstveno u kontekstu aktivnog učesnika u sistemu kolektivne odbrane. Strateški odbrambeni cilj Crne Gore je izgradnja integrisanog sistema odbrane sposobnog da samostalno i sa saveznicima, odbrani i očuva nezavisnost, suverenost i državnu teritoriju.
2. **Sticanjem punopravnog članstva u NATO Crna Gora je preuzela konkretne obaveze i odgovornosti.** Kao pouzdan i odgovoran saveznik, Crna Gora će u skladu sa realnim ekonomskim mogućnostima, obezbijediti razvoj vojnih sposobnosti predviđenih za doprinos kolektivnom sistemu bezbjednosti, ne zanemarujući razvoj vojnih sposobnosti namijenjenih isključivo za nacionalne potrebe. Planiranje razvoja sveukupnih odbrambenih sposobnosti će se uskladiti sa NATO odbrambenim procesom planiranja.
3. Region generiše zajedničku viziju budućnosti i pored postojanja određenih poteškoća. **Crna Gora nastoji da kroz razvoj regionalne saradnje, transparentnosti, dijaloga i dobrosusjedskih odnosa doprinese poboljšanju bezbjednosnih prilika, kao i stabilnosti i bezbjednosti u regionu.**
4. **Crna Gora se suočava sa asimetričnim i nekonvencionalnim izazovima, rizicima i hibridnim prijetnjama, koji pored ugrožavanja nacionalne bezbjednosti, ugrožavaju i bezbjednost saveznika.** Vojska će pružati podršku civilnim institucijama u očuvanju nacionalne bezbjednosti u miru, podršku u poslovima zaštite, traganja i spašavanja, kao i podršku drugim aktivnostima civilnih institucija.
5. **Planirano izdvajanje za odbranu ima trend rasta.** Vlada je usvojila Plan investiranja u odbranu za period od 2018. do 2024. godine, kojim se obavezala da će Crna Gora postepeno povećati budžetska izdvajanja za odbranu, kako bi 2024. godine dostigla nivo od 2.00% bruto domaćeg proizvoda (u daljem tekstu: BDP). Takođe, u planiranom periodu, izdvajanje za opremanje i modernizaciju će dostići vrijednost 20% budžetskih sredstava za odbranu. Porast budžeta za odbranu omogućiće održavanje postojećih i razvoj novih vojnih sposobnosti, ali i svih drugih segmenata Ministarstva odbrane i Vojske.

Članstvo Crne Gore u NATO i mala vjerovatnoća oružane agresije omogućavaju dimenzionisanje i struktuiranje Vojske primjerene nacionalnim mogućnostima, ali istovremeno sposobne da odgovori na sve dodijeljene misije i zadatke. Odbrambenom politikom stvaraju se uslovi za dugoročno obezbjeđenje neophodnih finansijskih i materijalnih resursa, realizaciju obuke u savremenim uslovima i kontinuirani razvoj sposobnosti Vojske.

Jedan od ključnih prioriteta odbrambene politike Crne Gore je usmjeravanje svih napora i resursa na razvoj prioritetnih sposobnosti, kroz nekoliko koraka: potpunu sinhronizaciju nacionalnog sa NATO odbrambenim planiranjem, plansko upravljanje odbrambenim resursima i doslednu implementaciju programski i ciljno usmjerenih budžetskih sredstava.

4 MISIJE I ZADACI VOJSKE

Promjene u strateškom okruženju nastale nakon prijema Crne Gore u NATO, kao i analize i zaključci koji su prethodili izradi Strategijskog pregleda odbrane, nedvosmisleno ukazuju da je potrebno djelimično redefinisati misije i zadatke Vojske, definisane važećim strateškim dokumentima.

4.1 MISIJE I ZADACI VOJSKE

Misije Vojske su:

1. Odbrana Crne Gore i država članica NATO

Odbrana Crne Gore i država članica NATO osnovna je misija Vojske.

Zadaci Vojske u odbrani Crne Gore i država članica NATO su:

a. Odbrana nezavisnosti, suverenosti i državne teritorije Crne Gore, samostalno i uz pomoć NATO saveznika;

b. Doprinos odbrani država članica NATO;

c. Podrška savezničkim snagama na teritoriji Crne Gore.

2. Doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti

Crna Gora je odlučna da, u skladu sa svojim mogućnostima, pruži doprinos izgradnji i očuvanju mira na regionalnom i globalnom nivou, prvenstveno kroz učešće u misijama i operacijama vođenim od strane NATO, EU i UN. Učešćem Vojske u međunarodnim misijama i operacijama doprinosi se promociji mira i stabilnosti, jača se ugled Crne Gore u svijetu i šire evroatlantske vrijednosti.

Zadaci Vojske u misiji doprinosa međunarodnom miru i bezbjednosti su:

a. Učešće u misijama i operacijama podrške miru, operacijama odgovora na krize, humanitarnim i drugim međunarodnim aktivnostima, u skladu sa međunarodnim pravom;

b. Odbrambena diplomatija;

c. Kontrola naoružanja u skladu sa međunarodnim sporazumima.

3. Podrška civilnim institucijama

Vojska će svojim kapacitetima i sposobnostima pružati podršku civilnim institucijama i stanovništvu prilikom suprotstavljanja različitim vrstama izazova, rizika i prijetnji nevojne prirode.

Vojska će pružati podršku civilnim institucijama kroz realizaciju sljedećih zadataka:

a. Podrška prilikom prirodnih i vještački izazvanih nesreća i katastrofa;

b. Doprinos unutrašnjoj bezbjednosti u miru;

c. Podrška u aktivnostima traganja i spašavanja;

d. Podrška aktivnostima civilnih institucija.

4.2 NIVOI AMBICIJA U IZVRŠAVANJU MISIJA VOJSKE

4.2.1 NIVO AMBICIJA U MISIJI „ODBRANA CRNE GORE I DRŽAVA ČLANICA NATO SAVEZA“

Vojska će upotrijebiti sve raspoložive resurse, u saradnji sa ostalim elementima sistema odbrane i savezničkim snagama, u cilju zaštite nezavisnosti, suverenosti i državne teritorije Crne Gore.

Kako bi odbranila nezavisnost, suverenost i državnu teritoriju Crne Gore Vojska će razvijati sposobnosti neophodne za odvraćanje, zaustavljanje i odbacivanje eventualne oružane agresije, samostalno i uz pomoć NATO snaga.

Vojska će biti organizovana tako da u slučaju potrebe obezbijedi uspješno narastanje vojnog potencijala Crne Gore na potrebnu veličinu, oslanjajući se na koncept rezerve, dobrovoljnog služenja vojnog roka i vojne obaveze.

U mjerama strateškog odvraćanja i odbrane država članica NATO, Crna Gora će učestvovati sa deklarisanim, ali i drugim potrebnim snagama i sredstvima Vojske, u skladu sa iskazanim potrebama i utvrđenim mogućnostima. Vojska će u skladu sa članom 5 Sjevernoatlantskog ugovora, angažovanjem deklarisanih snaga, a ako to potrebe budu zahtijevale i angažovanjem ostalih snaga, dati pun doprinos odbrani država članica NATO.

Donošenjem Koncepta podrške zemlje domaćina i definisanjem kapaciteta koji će biti na raspolaganju za pružanje podrške savezničkim snagama, nastaviće se sa izgradnjom sposobnosti za podršku savezničkim snagama na teritoriji Crne Gore.

Vojska će izgrađivati i održavati sposobnosti nadzora mora i vazdušnog prostora u saradnji sa drugim državnim institucijama i saveznicima.

4.2.2 NIVO AMBICIJA U MISIJI VOJSKE „DOPRINOS MEĐUNARODNOM MIRU I BEZBJEDNOSTI“

Crna Gora će razvijati sposobnosti za istovremeno učestvovanje u minimalno jednoj operaciji vođenoj od strane NATO, jednoj od strane EU i jednoj od strane UN. Učešće u većem broju misija, u odnosu na minimalni nivo ambicija, je moguće i zavisiće od političke odluke i dogovora sa saveznicima i partnerima.

Vojska ima za cilj da organizuje, opremi i obuči 50% kopnenih snaga za učestvovanje i do 10% kopnenih snaga za održivo angažovanje u NATO vođenim operacijama

podrške miru i operacijama odgovora na krize. Maksimalni doprinos kopnenih snaga NATO snagama biće angažovanje jedne ojačane pješadijske čete u dvije rotacije od po šest mjeseci, a održivi doprinos NATO vođenim operacijama podrške miru i operacijama odgovora na krize biće angažovanje jednog pješadijskog voda, sa elementima podrške, u rotacijama od šest mjeseci.

Doprinos vazduhoplovnih i mornaričkih snaga Crne Gore NATO vođenim operacijama podrške miru i operacijama odgovora na krize biće definisan posebno za svaku situaciju, a baziraće se na snagama Vojske koje su deklarisane kroz NATO paket ciljeva sposobnosti.

Crna Gora je opredijeljena za pružanje aktivnog doprinosa operacijama i misijama EU. Nivo angažovanja snaga u borbenim grupama EU (EU BG) zavisiće od političkih ambicija i nacionalnih prioriteta, usklađivaće se u odnosu na angažovanje Vojske u NATO vođenim misijama i operacijama i kretaće se do jačine jednog pješadijskog voda, ili njegovog ekvivalenta iz drugih sastava Vojske.

Doprinos Crne Gore misijama UN zadržaće se na nivou angažovanja oficira na dužnostima posmatrača i štabnih elemenata.

Crna Gora će pružati doprinos međunarodnom miru i bezbjednosti i aktivnom diplomatijom na polju odbrane, prvenstveno kroz razmjenu vojnih izaslanika, bilateralne i multilateralne susrete, razgovore i vojne vježbe, razmjenu iskustava, posjete brodova i druge oblike saradnje.

Crna Gora će aktivnim učešćem u aktivnostima i inicijativama međunarodnih organizacija koje žele ukloniti svaku mogućnost nezakonite trgovine oružjem, te koje limitiraju proliferaciju malog i lakog oružja u zemljama u razvoju, kao i sporazumima koji zabranjuju širenje oružja za masovno uništenje, dati svoj puni doprinos na izgradnji mjera povjerenja i bezbjednosti u svijetu, te zaštiti ljudi i materijalnih dobara.

4.2.3 NIVO AMBICIJA U IZVRŠENJU MISIJE „PODRŠKA CIVILNIM INSTITUCIJAMA“

Vojska će nastaviti da razvija, osposobljava i planski angažuje svoje snage i sredstva u cilju jačanja državnih kapaciteta za integrisani odgovor na krizne situacije u miru. Jedinice Vojske će se angažovati kada civilne institucije ne mogu samostalno zaštititi nacionalne interese i unutrašnju bezbjednost, pružiti adekvatan odgovor u kriznoj situaciji i blagovremeno i uspješno zaštititi i spasiti ljude i imovinu. Vojska u svojoj strukturi neće imati jedinice kojima će podrška civilnim institucijama biti osnovni zadatak, već će za tu namjenu angažovati formacijske sastave.

Vojska će pružati podršku policiji i drugim državnim organima u slučajevima ugrožavanja nacionalne bezbjednosti terorizmom, u slučaju migrantskih kriza i drugih hibridnih prijetnji, u skladu sa Ustavom i zakonima Crne Gore.

Sposobnosti Vojske će se koristiti i za podršku civilnim institucijama u organizaciji sportskih, kulturnih i drugih aktivnosti od opšteg društvenog značaja, ukoliko takvo angažovanje ne ugrožava realizaciju redovnih zadataka.

5 STANJE I RAZVOJ SPOSOBNOSTI VOJSKE

Vojska razvija sposobnosti neophodne za realizaciju svih dodijeljenih misija i zadataka, kako u zemlji tako i u okviru kolektivnog sistema bezbjednosti. U cilju stvaranja uslova za puni doprinos kolektivnom sistemu bezbjednosti Vojska implementira dodijeljeni NATO paket ciljeva sposobnosti ali istovremeno razvija i

određene posebne vojne sposobnosti. Neke od tih posebnih sposobnosti (kao što su medicinske sposobnosti) Crna Gora razvija u višenacionalnom kontekstu, zajedno sa savezničkim i partnerskim zemljama (BMTF). Na kraju, podrška civilnim institucijama nameće potrebu za razvojem određenih dodatnih sposobnosti kod dijela jedinica Vojske, uz angažovanje postojećih kapaciteta.

U procesu izrade Strategijskog pregleda odbrane adekvatnost trenutne organizacijsko-formacijske strukture Vojske cijenjena je u odnosu na operativne pretpostavke i sposobnosti potrebne za realizaciju dodijeljenih misija i zadataka. Zaključeno je da trenutna struktura i brojna veličina Vojske omogućavaju razvijanje sposobnosti neophodnih za realizaciju dodijeljenih misija i zadataka, uz određene nedostatke. Nedostaci u postojećim sposobnostima, identifikovani tokom reagovanja na konkretne operativne zahtjeve, nameću potrebu za povećanjem brojnog stanja i djelimičnim prilagođavanjem organizacijsko-formacijske strukture Vojske.

5.1 STANJE SPOSOBNOSTI VOJSKE

Vojska izvršava zadatke združeno, kroz jedinstveni sistem komandovanja i kontrole, logističke, obavještajne i kontraobavještajne podrške snagama u zemlji i inostranstvu.

Kopnene snage čine Pješadijski bataljon, Počasna garda, Obavještajno-izviđačka četa i Četa vojne policije. Kako Kopnene snage nemaju jedinstvenu (vidovsku) komandu, u njihov sastav se svrstavaju i djelovi snaga za podršku (Logistički bataljon, Centar za obuku i Četa veze), što predstavlja problem prilikom utvrđivanja potrebnog broja pripadnika kopnenih snaga u odnosu na definisani nivo ambicija za doprinos NATO strukturi snaga (rasporedive i održive snage).

Pješadijski bataljon je okosnica kopnenih snaga i nosilac realizacije zadataka u sve tri misije Vojske, u zemlji i inostranstvu. Pješadijski bataljon ne posjeduje organske logističke i izviđačke sposobnosti a struktura pješadijskih četa u sastavu Pješadijskog bataljona nije istovjetna, što otežava izgradnju zahtijevanih sposobnosti. Organizacijsko-formacijska struktura ostalih jedinica kopnenih snaga takođe nije u potpunosti usklađena sa potrebama proisteklim iz NATO paketa ciljeva sposobnosti. Takođe, prisutni su problemi organizacije i realizacije obuke zbog velikog broja vanrednih zadataka, te dodatnog angažovanja na obezbjeđenju vojnih objekata.

Vazduhoplovne snage vrše nadzor i zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore, u saradnji sa partnerima i saveznicima. Organizovane su u Vazduhoplovstvo Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Vazduhoplovstvo), koje u svom sastavu ima helikopterske snage, snage za nadzor vazdušnog prostora i snage lake protivvazduhoplovne odbrane. Trenutne sposobnosti Vazduhoplovstva, u pogledu nadzora vazdušnog prostora, su u značajnoj mjeri limitirane. Postojeći sistemi protivvazduhoplovne odbrane (PVO) su zastarjeli, a obuka i gađanja nijesu vršena u dužem vremenskom periodu. Nedostatak potrebnih rezervnih djelova i nepostojanje tehničkih kapaciteta otežava održavanje helikoptera.

Mornaričke snage štite suverenitet, državnu teritoriju i nacionalne interese Crne Gore na moru. Mornaricu Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: Mornarica) čine: pomorske snage, u čijem su sastavu ratni brodovi i druga vojna plovna sredstva; snage za osmatranje mora; snage za posebna podvodna i površinska dejstva; te snage za podršku. Postojeći ratni brodovi su neperspektivni sa aspekta namjene za koju su svojevremeno građeni. U cilju povećanja prisustva na moru, Mornarica Vojske je pristupila konverziji brodova klase raketne topovnjače tipa "Rade Končar" u patrolne brodove, što je prelazno rješenje do nabavke novih patrolnih brodova. U cilju

dostizanja NATO ciljeva sposobnosti postoji potreba da se u organizacijsko-formacijskoj strukturi Mornarice Vojske formira posebna jedinica namijenjena za realizaciju zadataka podvodnog deminiranja. Mornarica Vojske nema kapacitete za održavanje brodova i plovnih sredstava, kao i mogućnost održavanja drugih složenih tehničkih sredstava i sistema. Kapaciteti i mogućnosti za održavanje brodova i plovnih sredstava su veoma limitirani i na nacionalnom nivou.

Snage za podršku, čija je okosnica Logistički bataljon, obezbjeđuju logističku podršku u zemlji dok se snage angažovane u međunarodnim operacijama podrške miru i operacijama odgovora na krize težišno oslanjaju na kapacitete saveznika i partnera.

Upućivanje pripadnika Vojske u sastav međunarodnih snaga je na dobrovoljnoj osnovi, osim u slučaju odbrane država saveznica u smislu člana 5 Sjevernoatlantskog ugovora. Princip dobrovoljnosti usložnjava sistem popune, opremanja, osposobljavanja i upotrebe jedinice angažovane u sastavu međunarodnih snaga.

Pripadnici Vojske aktivno pružaju pomoć civilnim institucijama u zemlji. U cilju pružanja pomoći civilnim institucijama snage se dodatno obučavaju i opremaju i privremeno namjenski organizuju.

Vojska još uvijek raspolaže većim brojem zastarjelih i neperspektivnih borbenih sredstava i sistema. Dugoročnim planom razvoja odbrane definisaće se njihov status i dinamika povlačenja iz operativne upotrebe

5.2 RAZVOJ SPOSOBNOSTI VOJSKE

Vojska će nastaviti da unapređuje postojeće i razvija nove sposobnosti kako bi odgovorila na dodijeljene misije i zadatke i istovremeno dala puni doprinos NATO komandnoj i strukturi snaga, aktivno učestvovala u NATO vođenim misijama i operacijama, doprinijela aktivnostima jačanja zajedničkog odvraćanja i odbrane i drugim NATO inicijativama jačanja i razvoja odbrambenih sposobnosti.

Analiza potrebnih sposobnosti Vojske vršena je po sledećim glavnim oblastima sposobnosti: 1) Priprema snaga; 2) Razmještaj i mobilnost; 3) Upotreba; 4) Održivost; 5) Konsultacije, komanda i kontrola; 6) Zaštita i 7) Informisanje.

Priprema snaga

Ministarstvo odbrane i Vojska će unaprijediti proces odbrambenog planiranja i u potpunosti ga uskladiti sa NATO procesom odbrambenog planiranja, što će omogućiti unapređenje postojećih i razvoj novih sposobnosti.

Obuka, kao težišni mirnodopski zadatak u Vojsci, će biti usmjerana na dostizanje sposobnosti za izvršenje dodijeljenih misija i zadataka, u punom spektru operacija i dostizanju interoperabilnosti sa snagama saveznika. Formiranjem višenamjenskog vježbovno-strelišnog poligona na sjeveru Crne Gore prevazići će se višegodišnji problem organizacije (zajedničke) kolektivne obuke i izvođenja taktičkih vježbi sa bojnim gađanjima.

Težište obuke biće na dostizanju NATO ciljeva sposobnosti i osposobljavanju snaga koje se upućuju u međunarodne misije, operacije i druge međunarodne aktivnosti. Poseban akcenat u obuci daće se na osposobljavanju u rukovanju novim borbenim sredstvima i sistemima, po njihovom uvođenju u operativnu upotrebu.

Obuka pojedinaca i jedinica za učešće u međunarodnim snagama, koja se realizuje u inostranstvu, doprinijeće bržem postizanju interoperabilnosti i razvoju sposobnosti za integraciju u NATO komandnu strukturu i NATO strukturu snaga. Saradnja u okviru NATO omogućiće uvježbavanje jedinicama Vojske u vojnim formacijama nivoa bataljona i višim, za šta u Crnoj Gori ne postoje uslovi.

Planiranom nabavkom simulatora i trenažera, kao i korišćenjem kapaciteta za obuku savezničkih i partnerskih oružanih snaga, kao i drugih snaga bezbjednosti Crne Gore, smanjiće se troškovi obuke.

Koncept naučenih lekcija u Vojsci je još uvijek u početnoj fazi te ga je, zbog njegovog značaja, neophodno u potpunosti implementirati u novoj strukturi Vojske.

Razmještaj i mobilnost

Vojska će razvijati sposobnosti za razmještaj i mobilnost snaga na teritoriji Crne Gore, sopstvenim ili ugovorenim kapacitetima privrednih subjekata u Crnoj Gori.

Sposobnost razmještaja i mobilnosti kopnenih snaga biće djelimično unaprijeđena nabavkom novih transportnih helikoptera, dok će se puna mobilnost dostići uvođenjem u operativnu upotrebu novih oklopnih vozila pješadije.

Odluke o načinu strategijskog transporta, za potrebe angažovanja u međunarodnim misijama i operacijama i drugim međunarodnim aktivnostima, donosiće se za svaku aktivnost pojedinačno. Crna Gora će, kroz bilateralne i multilateralne sporazume sa strateškim partnerima, nastojati da obezbijedi ispomoć u strateškom transportu, kako bi se obezbijedio siguran, pravovremen i kvalitetan transport snaga. U izuzetnim situacijama, strateški transport će se vršiti sklapanjem komercijalnih aranžmana.

Upotreba

Vojska, kao profesionalna odbrambena snaga, će razvijati i održavati sposobnosti za izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka na kopnu, moru, u vazdušnom i u sajber prostoru.

Povećanje brojne veličine Vojske na 2368 pripadnika, izmjene u njenoj organizacijsko-formacijskoj strukturi, dalje opremanje i modernizacija i dostizanje potrebnih sposobnosti su uslov za izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka i zaštitu nacionalnih interesa, kako samostalno, sinergijom na nacionalnom nivou, tako i sa snagama saveznika.

Razvoj **Kopnenih snaga** baziraće se na razvoju sposobnosti Pješadijskog bataljona, sa što većim stepenom autonomnosti za samostalno izvršavanje zadataka i sa prioritetom na izgradnji sposobnosti lakih pješadijskih četa i elemenata podrške.

Opremanje deklarisanih pješadijskih četa lakim oklopnim vozilima, sa pratećim naoružanjem, borbenim sredstvima i sistemima, je prioritet najvišeg nivoa kako bi kopnene snage dostigle zahtijevani nivo sposobnosti razmještaja, manevra, vatrene moći, mobilnosti, zaštite a time i zahtijevani nivo interoperabilnosti za učešće u punom spektru operacija pod vođstvom NATO.

Pored toga, mobilnost i pokretljivost kopnenih snaga će se unaprijediti uvođenjem u operativnu upotrebu višenamjenskih helikoptera i zanavljanjem starijih transportnih sredstava. Manevarske i vatrene sposobnosti će se unaprijediti modernizacijom postojećih sistema i nabavkom i uvođenjem u operativnu upotrebu novih sredstava.

Vojska će, pored prioritetnih sposobnosti Kopnenih snaga, nastaviti da razvija izviđačke sposobnosti, sposobnosti planinskog ratovanja i ratovanja u ekstremnim klimatskim uslovima.

Kako bi se obezbijedila ravnomjerna prisutnost Kopnenih snaga na cijeloj teritoriji države i omogućio pravovremen odgovor na misije i zadatke Vojske, na sjeveroistoku Crne Gore će biti razmještena jedna pješadijska četa.

Mornaričke snage nastaviće sa razvojem sposobnosti za nadzor, kontrolu i zaštitu suverenosti, državne teritorije i interesa Crne Gore na moru. Svoje aktivnosti realizovaće u unutrašnjim morskim vodama, teritorijalnom moru i međunarodnim vodama, samostalno i u saradnji sa ostalim državnim institucijama, saveznicima i partnerima, u skladu sa zakonom, nacionalnim interesima, prihvaćenim međunarodnim sporazumima i konvencijama.

Za realizaciju dodijeljenih misija i zadataka Mornarica će unapređivati sposobnosti za nadzor i kontrolu mora (akvizicija, obrada podataka i generisanje prepoznate pomorske slike), razmjenu podataka o situaciji na moru na nacionalnom nivou, sa savezničkim i partnerskim snagama, kao i uspostavljanju novih i unapređivanju postojećih sposobnosti koje doprinose dostizanju NATO ciljeva sposobnosti.

Mornarica ima ograničene sposobnosti za izvođenje borbenih dejstava na moru, posebno protiv-podmorničke borbe i protivelektronske borbe. Razvoj ovih sposobnosti u punom kapacitetu nije racionalan za Crnu Goru. Shodno namjeni mornaričkih snaga, Crna Gora će razvijati dio pomenutih sposobnosti, neophodnih za izvršenje namjenskih zadataka, dok će se za nedostajući dio sposobnosti oslanjati na kolektivni sistem bezbjednosti.

Sposobnost kontrole i nadzora mora baziraće se na daljem unapređivanju kapaciteta Mornaričkog operativnog centra i komandno-informacionog sistema, integracijom i sinergijom svih nacionalnih senzorskih sistema, daljom izgradnjom sopstvene senzorske mreže, razmjenom podataka sa vlastitim brodovima, brodovima savezničkih snaga i razmjenom podataka prepoznate pomorske slike (Recognized Maritime Picture - RMP).

Sposobnost komunikacije na moru razvijaće se u cilju unapređenja komunikacije na nacionalnom nivou i sa saveznicima, na relaciji brod-brod, brod-kopno i brod-vazduh.

Mornarica će povećanje prisustva na moru obezbijediti uvođenjem u operativnu upotrebu konvertovanih patrolnih brodova, do nabavke novih patrolnih brodova koji će omogućiti veću autonomnost na moru.

Jedinice Mornarice deklarisane kroz NATO ciljeve sposobnosti imaće prioritet u popuni, opremanju i obučavanju.

Uspostavljanjem i razvijanjem sopstvenih kapaciteta za niže stepene održavanje brodova i plovnih sredstava dodatno će se unaprijediti sposobnosti Mornarice.

Razmotriće se mogućnost formiranja Obalske straže u sastavu Mornarice, zasnovane na konceptu objedinjavanja srodnih funkcija različitih državnih subjekata u oblasti pomorske bezbjednosti, a u cilju stvaranja preduslova za izgradnju efikasnog i održivog sistema za zaštitu interesa Crne Gore na moru.

Vazduhoplovne snage dalji razvoj svojih sposobnosti zasnivaće na konceptu avijacije kopnenih snaga, sa prioritetom na razvoju nacionalnih sposobnosti za

osmatranje, nadzor i razmjenu podataka o situaciji u vazdušnom prostoru u realnom vremenu i navođenje savezničke avijacije (JFAC).

Helikopterske snage će razvijati sposobnosti za borbenu podršku pješadijskim jedinicama, izviđanje iz vazduha, traganje i spašavanje, taktički i medicinski transport.

Nakon uvođenja u operativnu upotrebu novih helikoptera tipa Bell-412 helikopterska jedinica i jedinica za održavanje helikoptera će se reorganizovati. Broj helikoptera „Gazelle“ u operativnoj upotrebi će se značajno smanjiti i omogućiće dalje razvijanje sposobnosti taktičkog izviđanja iz vazduha i obuke sopstvenog letačkog kadra.

U okviru reorganizacije vazduhoplovnih snaga u operativnu upotrebu uvešće se jedan avion tipa „Cesna 421B Golden Eagle“ koji će se koristiti za obuku pilota, transport manjih snaga, medicinski transport, izviđanje iz vazduha, uvježbavanja misije zaštite vazdušnog prostora („Air Policing“) i VIP transport.

Crna Gora nema mogućnosti za razvijanje sposobnosti samostalne zaštite vazdušnog prostora. Zaštita vazdušnog prostora vršiće se osloncem na kapacitete saveznika u okviru NATO „Air Policing“ misije, odnosno integracijom u savezнички sistem protivvazduhoplovne i protivraketne odbrane (NATINAMDS). U tom cilju, nastaviće se sa razvojem nacionalnih sposobnosti za osmatranje i nadzor, razmjenu podataka o situaciji u vazdušnom prostoru u realnom vremenu i navođenje avijacije. Za potrebe „Air Policing“-a razvijaće se sposobnosti traganja i spašavanja i podrške zemlje domaćina.

Zaštita ključnih objekata i infrastrukture baziraće se na lakim prenosnim sistemima za trupnu protivvazduhoplovnu odbranu novije generacije.

Nepokrivenost vazdušnog prostora Crne Gore adekvatnom radarskom slikom (RAP) nameće potrebu za nabavkom novog radara za nadzor vazdušnog prostora i njegovo uvođenje u operativnu upotrebu. U tom cilju, planirana je nabavka 3D radara srednjeg ili velikog dometa, izgradnja radarskog položaja i integracija neobrađenih radarskih podataka („raw data“) sa svih radara za osmatranje vazdušnog prostora instaliranih na teritoriji Crne Gore. Nabavka radara je nacionalni prioritet te će finansijska sredstva biti obezbijeđena van budžeta za odbranu. Formiranje Vojnog vazduhoplovnog autoriteta (MAA), u Ministarstvu odbrane i Generalštabu (tijela nadležnog za izradu nacionalnih propisa u oblasti vojnog vazduhoplovstva i protivvazduhoplovne odbrane i kontrolu njihove implementacije), zahtijeva izmjene i dopune nacionalne zakonske regulative.

Nacionalne potrebe zahtijevaju zadržavanje samo određenih sposobnosti specijalnih snaga, što će se postići obukom izviđačkih i specijalnih vojno-policijskih sastava.

Održivost

Vojska će nastaviti sa razvojem efikasnog sistema logističke podrške. Struktura izvršnih i upravnih organa logistike prilagodiće se dodijeljenim misijama i zadacima.

Nastaviće se sa razvojem sposobnosti za razmještaj i mobilnost logističkih kapaciteta u zemlji, dok će se logistička podrška sastavima angažovanim u međunarodnim misijama i operacijama težišno obezbijeđivati oslanjanjem na kapacitete saveznika.

Radi efikasnijeg upravljanja zalihama i poboljšanja snabdijevanja biće uvedeni integrisani informacioni sistemi za materijalno-finansijsko poslovanje i logističku podršku.

U cilju stvaranja uslova za kvalitetniju realizaciju aktivnosti u oblasti zdravstvene zaštite, Vod sanitetske podrške izdvojiće se iz sastava Logističkog bataljona i predstavljaće okosnicu za formiranje Vojno-medicinskog centra, nove organizacijske cjeline direktno potčinjene Generalštabu. Organizacijsko-formacijskim promjenama i daljim opremanjem i modernizacijom Vojno-medicinskog centra omogućiće se dostizanje sposobnosti za angažovanje medicinskih timova na nivou medicinske zaštite ROLE-1, kako u međunarodnim misijima tako i prilikom pružanja pomoći civilnim institucijama u zemlji.

Razvijanje i održavanje sposobnosti podrške Crne Gore državama članicama NATO saveza kao i drugim partnerskim zemljama na sopstvenoj teritoriji (Host Nation Support – HNS), u slučajevima prolaska preko teritorije Crne Gore, angažovanja u vojnim operacijama ili vježbovnim aktivnostima, kao i pružanje pomoći u raznim kriznim situacijama je od posebnog značaja. Ova sposobnost zahtijeva dalje usklađivanje pravne regulative na nacionalnom nivou i sinergiju u planiranju, koordinaciji i realizaciji aktivnosti podrške zemlje domaćina.

Donošenjem Koncepta podrške zemlje domaćina stvoriće se neophodni preduslovi za dalju izgradnju zahtijevane sposobnosti. Zajedno sa Konceptom podrške zemlje domaćina definisaće se i kapaciteti koji će biti na raspolaganju za pružanje podrške savezničkim snagama.

Komandovanje, kontrola i konsultacije

Budućom formacijom Vojske izvršiće se grupisanje dijela samostalnih četa u jedinicu ranga bataljona, kako bi se pojednostavio sistem dnevnog komandovanja, smanjio broj direktnih komandnih veza, a strateški nivo komandovanja rasteretio od donošenja taktičkih odluka.

U Generalštabu će se uvesti funkcija načelnika štaba Generalštaba, razdvojiće se funkcije upravljanja i razvoja od funkcija operativnog rukovođenja i komandovanja i redefinisaće se nadležnosti u komandovanju na strategijskom i operativnom nivou. Ovakve promjene nameću potrebu za izmjenom Zakona o Vojsci Crne Gore, u dijelu koji reguliše komandovanje i nadležnosti u komandovanju u Vojsci.

Nastaviće se sa unapređenjem procesa operativnog planiranja i donošenja vojnih odluka na svim nivoima, do dostizanja pune interoperabilnosti sa NATO. Standardizacijom ovih procesa i njihovom integracijom u nacionalni sistem kriznog upravljanja unaprijediće se interresorna saradnja i sposobnost zajedničkog odgovora u kriznim situacijama.

Težište u opremanju informaciono-komunikacionim sistemima biće na nabavci opreme za integrisanu informaciono-komunikacionu infrastrukturu Ministarstva odbrane i Vojske, nabavci opreme za implementaciju kritičnih informacionih servisa, kao i na nabavci opreme za uvezivanje nacionalnih i NATO informaciono-komunikacionih sistema. Posebna pažnja posvetiće se razvoju nacionalnih sistema za razmjenu i zaštitu klasifikovanih informacija, i proširenjem dostupnosti NATO sistema za razmjenu klasifikovanih informacija, po principu „potrebno da zna“. Opremanjem jedinica Vojske taktičkim radio uređajima i sistemima unaprijediće se proces komandovanja na taktičkom nivou.

Nastaviće se sa aktivnostima unapređenja kapaciteta mornaričkog i vazduhoplovnog operativnog centra i uspostavljanje jedinstvene operativne slike (JCOP) u Generalštabu Vojske.

U cilju bržeg dostizanja zahtijevanih sposobnosti intenziviraće se aktivnosti na razvoju sposobnosti konsultacije.

Zaštita

Sposobnost zaštite razvijaće se kroz unapređenje mjera tehničke i fizičke zaštite ljudstva, materijalnih sredstava, infrastrukture i informacija od dejstava protivnika, okruženja ili dejstva vlastitih snaga.

Zaštita ljudstva je ključna za zaštitu snaga i ista će se značajno unaprijediti nabavkom lakih oklopnih vozila za deklarisane sastave. Sposobnost zaštite ljudstva će se, takođe, značajno unaprijediti nabavkom opreme za boravak u ekstremnim uslovima, opreme za nuklearno-biološko-hemijsku zaštitu, opreme za identifikaciju u borbi i drugim kompletima za individualnu i kolektivnu zaštitu i maskiranje.

Težište u zaštiti infrastrukture biće na objektima komandovanja, stacionarnim čvorištima veze, vojnim komunikacijama, skladištima, lukama i aerodromima. Pristupiće se unapređenju mjera tehničke zaštite i redefinisanju načina organizacije sistema fizičke zaštite objekata u nadležnosti Ministarstva odbrane i Vojske, a jedan od modela je angažovanje pravnih lica koja se bave poslovima zaštite.

Naročita pažnja posvetiće se razvoju sposobnosti vojno-policijskih i obavještajno–izviđačkih jedinica za izvođenje protivdiverzionih i protivterorističkih dejstava.

Značajan izazov predstavljaju mjere zaštite informacija koje se prenose informaciono-komunikacionom sistemima. Posebni napori biće uloženi na izgradnju sopstvenih sposobnosti za sajber odbranu. Formiranjem Tima za odgovor na računarske incidente (CIRT) Ministarstva odbrane omogućiće se preventivni i proaktivni odgovori na sajber incidente, stvoriće se preduslovi za aktivni doprinos u sajber odbrani na nacionalnom planu, a time i u okviru sistema kolektivne bezbjednosti. Radi ispunjenja planiranih ciljeva nastaviće se sa kontinuiranom obukom kadra u oblasti Informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT), uz iznalaženje modela da se ekspertski kadar iz ove oblasti motiviše i zadrži u strukturi Ministarstva odbrane.

Obavještajno informisanje

Daljim razvojem sposobnosti i modernizacijom vojno-obavještajnih i bezbjednosnih struktura u Ministarstvu odbrane i Vojsci obezbijediće se uslovi za pravovremeno otkrivanje indikatora bezbjednosnih prijetnji i prikupljanje obavještajnih podataka i informacija, neophodnih u procesu donošenja odluka na svim nivoima.

Odjeljenje za vojno-obavještajne i bezbjednosne poslove Ministarstva odbrane, kao nosilac obavještajne podrške aktivnostima Ministarstva odbrane i Vojske, nastaviće da razvija mehanizme saradnje i razmjene podataka i informacija na nacionalnom i međunarodnom planu.

Posebna pažnja posvetiće se daljem razvoju vojno-obavještajnih sposobnosti i osposobljavanju kadra.

Daljom izgradnjom kontraobavještajne infrastrukture u okviru Vojske značajno će se unaprijediti kontraobavještajne sposobnosti Ministarstva odbrane i Vojske, spriječiće se obavještajna dejstva protivnika i moguće štetne posledice po sistem odbrane. Ujedno, razvoj sposobnosti obavještajnog informisanja je preduslov za punu integraciju u kolektivni sistem bezbjednosti.

5.3 PRIORITETI U RAZVOJU SPOSOBNOSTI VOJSKE

Razvoj potrebnih sposobnosti je preduslov za uspješnu realizaciju misija i zadataka Vojske. Imajući u vidu visinu budžetskih sredstava, širinu spektra izazova, rizika i prijetnji i zahtjeve kolektivnog sistema bezbjednosti, prioriteti u razvoju sposobnosti Vojske biće:

- **Razvoj sposobnosti deklarisanih sastava, sa težištem na razvoju sposobnosti mobilnosti, zaštite, vatrene moći i protivoklopne borbe deklarisanih pješadijskih četa. Rok: 2021. godina.**
- Razvoj taktičkih vazduhoplovnih sposobnosti. Rok: 2021.godina.
- Razvoj sposobnosti za Sajber odbranu. Rok: 2021. godina.
- Razvoj sposobnosti za nadzor i zaštitu vazdušnog prostora. Rok: 2025. godina.
- Razvoj sposobnosti aktivne rezerve za namjenske zadatke. Rok: 2026. godina.
- Puni razvoj sposobnosti za kontrolu i nadzor mora i sprovođenje operacija pomorske zabrane/presretanja na moru (MIO). Rok: 2028. godina.
- Razvoj sposobnosti komandovanja, kontrole, komunikacija i obavještajnog rada (C3I). Rok: stalan zadatak.
- Razvoj sposobnosti za podršku NATO snagama na teritoriji Crne Gore (HNS). Rok: Stalan zadatak.

6 RESURSI ODBRANE

6.1 LJUDSKI RESURSI

Pripadnici Ministarstva odbrane i Vojske su glavni potencijal i garancija uspješne realizacije svih dodijeljenih misija i zadataka. Moderan pristup, jasna pravila i mehanizmi za efikasno i efektivno upravljanje ljudskim resursima preduslovi su za stvaranje obučenog i motivisanog kadra.

Novi bezbjednosni izazovi zahtijevaju nove profesionalne sposobnosti i savremenu obuku. Efikasno upravljanje ljudskim resursima u sektoru odbrane od strateškog je značaja, kako bi se u kontinuitetu obezbjeđivali: stabilna popuna pribavljanjem kadrova potrebnih kvalifikacija, balansirana struktura kadra, kontinuirano usavršavanje i usmjeravanje individualnog profesionalnog razvoja, motivisanje kadrova za efikasno vršenje dužnosti, kao i ostanak u službi najkvalitetnijih kadrova.

6.1.1 STANJE U OBLASTI LJUDSKIH RESURSA

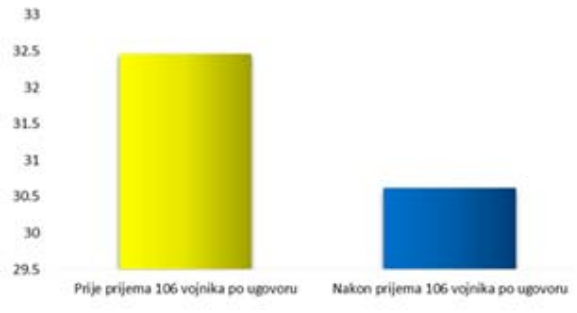

Slika 1. Prosječna starost vojnika po ugovoru

Stanje u oblasti ljudskih resursa karakteriše: neizbalansirana struktura ljudstva, nepovoljna starosna i kvalifikaciona struktura, kao i nesrazmjeran odnos upravljačkog i komandnog kadra, u odnosu na izvršni.

U Vojsci nije uspostavljen optimalni odnos u strukturi kadra, odnosno piramidalna struktura, prvenstveno zbog visokog broja podoficira. Povećan je broj radnih mjesta civilnih lica, tako da u strukturi Vojske trenutno

čine 13%. I pored djelimičnog smanjenja broja podoficira, kroz prestanak službe zbog ispunjenja uslova za penziju pod povoljnim uslovima, i dalje je zadržan visok procenat podoficira, dok je i dalje prisutan nedostatak oficira i vojnika po ugovoru. Udio žena u sastavu Vojske je 9,88 %.

Iako je Zakonom o Vojsci Crne Gore i podzakonskim aktom uređeno pitanje karijernog razvoja profesionalnih vojnih lica, unapređivanje oficira i podoficira nije vršeno u skladu sa potrebama službe te je neophodno blagovremeno donijeti karijerne planove i Plan unapređivanja vojnih lica. Nije uspostavljen sistem tranzicije vojnika po ugovoru koji su duže vrijeme proveli u službi u Vojsci.

Usavršavanje kadra često nije uslovljeno potrebama službe i ne postoje jasni kriterijumi za izbor kadra za obrazovanje i usavršavanje.

Kao posledica činjenica da je upućivanje pripadnika Vojske u sastav međunarodnih snaga, osim u slučaju odbrane država saveznica u smislu člana 5 Sjevernoatlantskog ugovora, na dobrovoljnoj osnovi i da je baza podoficira koji poznaju engleski jezik na zahtijevanom nivou i dalje nedovoljna, dio podoficira je više puta učestvovao u međunarodnim snagama, što predstavlja opterećenje za pojedine sastave Vojske.

Vlada odredila je brojnu veličinu i strukturu aktivne rezerve, ali ona nije implementirana kroz Formaciju Vojske.

Postojeći sistem elektronske evidencije ljudskih resursa ne zadovoljava potrebe u pogledu sprovođenja kvalitetnog upravljanja ljudskim resursima.

Uspostavljen je sistem primarne zdravstvene zaštite za zaposlene u Ministarstvu odbrane i lica u službi u Vojsci i pojedinih oblika specifične zdravstvene zaštite, u skladu sa saglasnošću Ministarstva zdravlja.

Uspostavljen je novi model stambenog zbrinjavanja u Ministarstvu odbrane i Vojsci, kroz formiranje Stambene zadruge „Odbrana“.

6.1.2 PRIORITETI U OBLASTI LJUDSKIH RESURSA

Pribavljanje kadra zasnivaće se na realnoj procjeni i planiranju potreba za određenim profilima kadra, unaprijeđenim mehanizmima za privlačenje potrebnog kadra, regrutovanju i selekciji u cilju obezbjeđenja optimalne brojne, starosne i kvalifikacione strukture kadra.

Popuna oficirskim kadrom vršiće se kroz obrazovanje kadeta na inostranim vojnim akademijama, prijemom u službu iz građanstva nakon završenog visokog obrazovanja, odnosno stipendiranja na fakultetima u Crnoj Gori i proizvođenjem iz kategorije vojnika po ugovoru, podoficira i civilnih lica koja su završila visoko obrazovanje.

Popuna podoficirskim kadrom vršiće se dominantno proizvođenjem iz kategorije vojnika po ugovoru, a izuzetno putem neposrednog prijema iz građanstva.

Brojno stanje stalnog sastava Vojske povećaće se na 2368 lica, što će omogućiti uspješno izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka Vojske. Uspostaviće se optimalna piramidalna struktura činova oficira i podoficira, povećati broj vojnika po ugovoru i uskladiti formacijsko mjesto sa činom. Formacijske potrebe za oficirima uskladiće se sa realnim mogućnostima popune Vojske ovim kadrom.

Nastaviće se aktivnosti na poboljšanju starosne strukture kadra. Kroz politiku odliva kadra uspostaviće se optimalna starosna struktura svih kategorija lica u službi u

Vojsci. Planirano je da se do 2022. godine uspostavi optimalna struktura kadra, sa odnosom između oficira, podoficira i vojnika po ugovoru 1:2,5:3,5, a da se u istom vremenskom periodu smanji broj civilnih lica u Vojsci na 8%, sa tendencijom daljeg smanjenja.

Privlačenje kadra

Efekti demografskih kretanja pojačavaju već postojeću konkurenciju za kvalifikovanom radnom snagom, pa je rana identifikacija nedostataka kadra u kritičnim oblastima – kao što su informacione tehnologije, tehničke i zdravstvene profesije – neophodna radi razvijanja pravovremenih mjera za njihovo obezbjeđivanje.

U skladu sa analizama demografskih trendova, koji utiču na dostupnost potrebnih kadrova, kontinuirano će se razvijati promotivni mehanizmi za njihovo privlačenje i jačanje pozicije Ministarstva odbrane i Vojske kao konkurentnog poslodavca. Promovisanje vojnog poziva treba da se prilagodi novim trendovima i da prati nove pristupe u ovoj oblasti.

Izbor kadra

Izbor kandidata će se vršiti po principu meritornosti i jednakih mogućnosti, pri čemu će se birati najbolje rangirani kandidati nakon transparentne selekcione procedure.

Napustiće se sistem dobrovoljnog učešća u međunarodnim misijama i operacijama pod vođstvom NATO.

Uspostaviće se sistem unapređivanja vojnih lica u skladu sa propisanim kriterijumima, primjeren potrebama službe i u tom cilju donijeće se Plan unapređivanja vojnih lica.

Profesionalni razvoj

Profesionalni razvoj zasnivaće se na kontinuiranom usavršavanju i usmjeravanju individualnog karijernog razvoja, u skladu sa principima meritornosti i jednakih mogućnosti.

Obrazovanje, usavršavanje i obuka kadra vršiće se planski, radi održavanja sposobnosti za uspješno vršenje postojećih i narednih dužnosti, u skladu sa potrebama službe, pojedinačnim rezultatima rada i profesionalnim kompetencijama.

Obrazovanje i usavršavanje kadra vršiće se u skladu sa potrebama službe po principu „obrazovanje/usavršavanje-naredna dužnost“. Prednost za obrazovanje i usavršavanje imaće oficiri koji se planiraju na liderske dužnosti, koji će se upućivati na usavršavanja komandno-štabnog i operativno-strategijskog nivoa. Personal za potrebe upravljanja politikama i programima obrazovaće se na magistarskim i doktorskim studijama.

Uspostaviće se sistem ocjenjivanja na realnim osnovama, koje će biti osnov za karijerni razvoj i izradiće se karijerni planovi i Plan unapređivanja vojnih lica.

Izvršiće se nabavka softvera za bazu podataka ljudskih resursa na nivou Ministarstva odbrane, u cilju stvaranja kvalitetnije i sveobuhvatnije baze podataka, čime će planiranje i upravljanje kadrovima biti efikasnije, jer će obezbjeđivati kvalitetne i validne podatke na bazi kojih se donose odluke o kretanjima u službi.

Rodna ravnopravnost i personalna podrška

Ministarstvo odbrane će i dalje pružati jednake šanse za žene i muškarce za zapošljavanje i karijere u Vojsci. Pružaće se stalna podrška ženama da se usavršavaju i razvijaju svoje karijere i obezbijediti otvorenost i dostupnost svih pa i vodećih pozicija.

Kontinuirano će se sprovoditi mjere na poboljšanju života i rada zaposlenih i njihove motivacije. U središtu pažnje biće i socijalni faktori, posebno oni koji se odnose na rješavanja stambenih pitanja zaposlenih. Sprovođenje ovih mjera će pozitivno uticati na motivisanost, zadržavanje i privlačenje kadra.

Sprovodiće se mjere za uspješnu tranziciju vojnog kadra u civilno tržište rada. Jedan od modela je i razvoj programa obuke za dobijanje pojedinih kvalifikacija koje se mogu primijeniti u civilnim institucijama, kao i pomoć prilikom zapošljavanja.

6.1.3 DOBROVOLJNO SLUŽENJE VOJNOG ROKA

Ministarstvo odbrane će u sklopu priprema za odbranu organizovati dobrovoljno služenje vojnog roka sa oružjem (u daljem tekstu: služenje vojnog roka). Isto će se sprovoditi kao vid obuke za sticanje neophodnih znanja vojnih obveznika za obavljanje dužnosti u jedinicama Vojske u uslovima ratnog ili vanrednog stanja. Vojni obveznici koji uspješno savladaju služenje vojnog roka će činiti bazu za popunu stalnog i rezervnog sastava Vojske.

6.1.4 REZERVNI SASTAV

Ministarstvo odbrane će aktivno raditi na jačanju odbrambenih sposobnosti i kroz formiranje rezervnih snaga koje će biti spremne, obučene i opremljene za upotrebu kao integralni dio Vojske. Rezervne snage će činiti ugovorna (aktivna) i strategijska (neaktivna) rezerva.

U mirnodopskoj formaciji Vojske formiraće se jezgra komandi jedinica iz rezervnog sastava, po teritorijalnom principu.

U periodu od 2019. do 2026. godine biće formirane jedinice ugovorne (aktivne) rezerve čija će brojna veličina iznositi do 100 lica. Kadar iz ove komponente težišno će se upotrebljavati prilikom izvršenja zadataka koji zahtijevaju povećano angažovanje snaga Vojske a tiče se odbrane, zaštite od elementarnih nepogoda ili izvršavanje zadataka koji se odnose na međunarodne obaveze Crne Gore. Težiće se da se kroz razvoj ugovorne (aktivne) rezerve unaprijede vojne sposobnosti koje se tiču specijalističkih poslova za kojima se potreba pojavljuje povremeno i nijesu potrebni za redovno izvršavanje vojnih zadataka, te izvršioce istih poslova nije rentabilno imati u stalnom sastavu (medicinsko osoblje, IT stručnjaci, logistički poslovi, rukovaoci inžinjerijskih mašina, obezbjeđenje itd.).

Pripadnici ugovorne rezerve će kroz sopstvenu profesionalnu orijentaciju i redovno izvršavanje radnih obaveza unapređivati specijalistička znanja i vještine, koje će u slučaju potrebe stavljati na raspolaganje Ministarstvu odbrane. Sa istima će se u cilju održavanja i unapređenja vojnih sposobnosti, na godišnjem nivou obavljati redovna obuka i kondiciranje vojnih znanja i vještina u trajanju do 30 dana.

Ugovorna rezerva će biti formirana na principu kvaliteta vojnih sposobnosti, finansijske održivosti i uspostavljanja saglasja interesa između Ministarstva odbrane, društvene zajednice, poslodavaca i pripadnika rezervnog sastava.

Do 2026. godine Ministarstvo odbrane će raditi na razvoju strategijske (neaktivne) raspoređene rezerve, brojne veličine do 700 lica, koja će biti mobilisana u slučaju potrebe za narastanjem odbrambenih sposobnosti Crne Gore, na osnovu odluke državnih organa. Popuna jedinica Vojske rezervnim sastavom vršiće se po teritorijalnom principu.

6.2 MATERIJALNI RESURSI

6.2.1 STANJE MATERIJALNIH RESURSA

Materijalna sredstva i oprema kojima danas raspolažu Ministarstvo odbrane i Vojska u funkciji su izvršenja dodijeljenih misija i zadataka, ali ista ne omogućavaju potpuno ispunjavanje ciljeva sposobnosti i dostizanje interoperabilnosti sa snagama saveznika.

U Vojsci je na upotrebi značajan dio naoružanja i vojne opreme koji je tehnološki zastario, sa isteklim vremenskim i eksploatacionim resursima i sa izraženim nedostatkom rezervnih djelova, što predstavlja problem u održavanju i iziskuje značajna materijalna sredstva, iako ne obezbjeđuje potrebnu interoperabilnost i kompatibilnost sa sistemima koje koriste snage saveznika.

Razlozi za ovakvo stanje naoružanja i vojne opreme su prije svega u nedovoljnom izdvajanju sredstava za opremanje u prethodnom periodu, neadekvatnim procedurama nabavki opreme i nerazvijenoj domaćoj vojnoj industriji.

Upravljanje snabdijevanjem opterećeno je znatnim viškovima sredstava, starom tehnikom i nepostojanjem informacionog sistema logistike kojim bi se objedinile informacije o trenutnom stanju sredstava, njihovom kvalitetu, zahtjevima korisnika i mogućnostima efikasnog upravljanja zalihama.

Infrastruktura kojom upravlja Ministarstvo odbrane čini zemljište i nekretnine sa pripadajućim instalacijama. Ministarstvo odbrane raspolaže sa 95 lokacija, sa 1400 objekata visokogradnje, 37 poslovnih prostora, 75 garažnih mjesta i 247 stanova pri čemu Ministarstvo odbrane i Vojska trenutno aktivno koriste 23 lokacije.

6.2.2 PRIORITETI NA POLJU NAORUŽANJA I VOJNE OPREME

Dalje aktivnosti u oblasti obezbjeđenja materijalnih resursa sprovodiće se težišno u pravcu razvoja kapaciteta Vojske koji će omogućiti dostizanje ciljeva sposobnosti, postizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti sa saveznicima, kao i unapređenje sposobnosti za reagovanje u kriznim situacijama.

Istovremeno, započeće se sa povlačenjem iz upotrebe materijalnih sredstava i opreme koja nijesu u funkciji dostizanja definisanih ciljeva sposobnosti, ali ni u funkciji nacionalne bezbjednosti.

Ključni prioriteti opremanja i modernizacije u narednom periodu biće nabavka:

- Lakih oklopnih vozila, opremljenih adekvatnim borbenim sredstvima i sistemima, za deklarisane pješadijske čete;
- Opreme za vođenje operacija u ekstremno zimskim uslovima, balističke i druge individualne opreme za deklarisane jedinice;
- Opreme za razvoj C3I sposobnosti;
- Opreme za razvoj sposobnosti za Sajber odbranu;
- Opreme za podvodno i deminiranje na kopnu;
- 3D radara za nadzor vazdušnog prostora;
- Patrolnih brodova.

Za opremanje i modernizaciju deklarisanih snaga, u desetogodišnjem periodu, izdvojiće se oko 50 miliona eura, bez infrastrukturnih troškova. Finansiranje ovih troškova obezbijediće se kroz budžet za odbranu, donacije i prihode ostvarene prodajom naoružanja i vojne opreme.

U skladu sa politikom Vlade, dio finansijskih sredstava od prodaje naoružanja i bivših vojnih nepokretnosti opredijeliće se za modernizaciju i opremanje Vojske i izgradnju potrebne infrastrukture u vojnim objektima.

Proces rješavanja zastarjele vojne opreme, municije i ostalih sredstava, koji je započeo prije nekoliko godina, nastaviće da se realizuje neutralizacijom, prodajom ili ustupanjem određenih sredstava civilnim institucijama.

U Vojsci trenutno u višku postoji značajan broj motornih vozila, inžinjerijskih mašina, vazduhoplova i plovnih objekata. U cilju oslobađanja skladišnih kapaciteta, ostvarivanja prihoda i smanjenja troškova čuvanja istih, planirano je da se proces rješavanja ovih viškova završi do kraja 2020. godine.

Nastaviće se sa poboljšanjem uslova za bezbjedno čuvanje i skladištenje municije i minsko eksplozivnih sredstava, na lokacijama koje su opredijeljene za tu namjenu.

6.2.3 INFRASTRUKTURNI PRIORITETI

Sve vojne lokacije sa kojima raspolaže Ministarstvo odbrane klasifikovane su kao perspektivne i neperspektivne vojne lokacije. Za funkcionisanje sistema odbrane određene su 33 perspektivne lokacije. Prilikom izrade Plana Generalne regulacije Crne Gore, čiji je rok za izradu do kraja 2020. godine, sve perspektivne lokacije biće prepoznate kao prostor specijalne namjene za potrebe odbrane.

U cilju unapređenja uslova života i rada na perspektivnim lokacijama biće izgrađeni novi i rekonstruisani postojeći objekti i infrastruktura, u skladu sa detaljnim urbanističkim planovima. Dio skladišnih i radioničkih kapaciteta biće montažnog tipa dok će ostali novoizgrađeni objekti, shodno tehničkim zahtjevima, biti izgrađeni od tvrdog građevinskog materijala.

U narednom periodu jedan od prioritetnih zadataka biće infrastrukturno uređenje bivše Kasarne “Masline” u Podgorici za izmještanje Ministarstva odbrane i Generalštaba Vojske i smještaj dijela jedinice Vojske. Planirano je da se ova aktivnost realizuje do kraja 2022. godine.

Takođe, za potrebe razmještaja jedinica u skladu sa budućom organizacijsko-formacijskom strukturom Vojske, izgradiće se nova kasarna u Andrijevici.

U cilju racionalnog korišćenja raspoloživih resursa Ministarstva odbrane i Vojske i poboljšanja uslova za baziranje Mornarice razmotriće se mogućnost izgradnje pomorske baze na novoj lokaciji.

Formiranje i uređenje višenamjenskog vojnog poligona predstavlja jedan od ključnih kratkoročnih prioriteta. Poligon dimenzija od najmanje 8x18 kilometara mora obezbijediti uslove za taktičke vježbe jedinica do ranga bataljona i bojna gađanja pješadijskim naoružanjem i artiljerijskim oruđima Vojske. Neutralizacija neeksplodiranih ubojnih sredstava, za koje je nadležno Ministarstarstvo unutrašnjih poslova, vršiće se na drugoj lokaciji.

Strelište u kasarni “Milovan Šaranović“ u Danilovgradu će se modernizovati izgradnjom objekata za situaciona gađanja i “filmske” streljane. Izradiće se projekat poligona za izvođenje operacija u urbanim sredinama.

Završiće se planirani radovi na rekonstrukciji i izgradnji infrastrukture za čuvanje municije i minsko eksplozivnih sredstava u Vojnom objektu “Brezovik” u opštini Nikšić. Nastaviće se proces modernizacije svih objekata za skladištenja naoružanja i vojne

opreme, kroz rekonstrukciju prilaznih saobraćajnica, izgradnju spoljne rasvjete sa perimetrijom, ugradnju sistema ventilacije, sistema tehničke zaštite i dr.

U periodu do 2020. godine stvoriće se uslovi da se postojeća skladišta municije i minsko eksplozivnih sredstava presele iz rejona Boke Kotorske na nove lokacije.

Izvršiće se optimizacija infrastrukturnih objekata koje koriste elementi logističke podrške. U perspektivne objekte uložiće se dodatna sredstva za njihovo uređenje i modernizaciju, a neperspektivni će biti predloženi za predaju i valorizaciju.

Takođe, ubrzaće se postupak oko napuštanja neperspektivnih vojnih lokacija i njihova predaja Upravi za imovinu, čime će se značajno smanjiti troškovi oko održavanja i čuvanja istih. Planirano je da se ovaj postupak završi do sredine 2019. godine.

U cilju poboljšanja standarda zaposlenih u Ministarstvu odbrane i Vojsci nastaviće se izgradnja stanova u opštinama Danilovgrad i Podgorica, a razmotriće se mogućnost izgradnje stanova u opštini Bar.

6.2.4 STANDARDIZACIJA NA POLJU ODBRANE

Kroz dalji proces ratifikacije i implementacije NATO sporazuma za standardizaciju (STANAG), te primjenu NATO kodifikacionog sistema na nivou NATO zemalja nastaviće se sa dostizanjem potrebnog nivoa interoperabilnosti sa NATO saveznicima i partnerima. U narednom periodu intenziviraće se implementacija NATO standarda, donošenje nacionalnih standarda odbrane (proces kriznog upravljanja, uniforma), obuka u oblasti standardizacije, kao i uključivanje predstavnika Ministarstva odbrane i Vojske u rad NATO tijela odgovornih za standardizaciju (komiteti, bordovi, radne grupe). Nastaviće se sa kodifikovanjem novonabavljenog i perspektivnog naoružanja i vojne opreme (NVO), primjenjivaće se kodifikaciona klauzula u ugovorima za nabavku, urediće se oblast osiguranja kvaliteta NVO i davati puni doprinos uspostavljanju infrastrukture za podršku privrednim subjektima za učešće na NATO tenderima.

7 FINANSIRANJE ODBRANE

Sredstva za finansiranje odbrane obezbjeđuju se iz državnog budžeta u dijelu koji se odnosi na Ministarstvo odbrane. Troškovi finansiranja odbrane zasnovani su na projekcijama kretanja BDP, kao i na osnovu makroekonomskih pokazatelja datih Smjernicama makroekonomske i fiskalne politike Crne Gore. S obzirom na to da će izdvajanja za odbranu imati pozitivan trend, a sve u cilju dostizanja izdvajanja do 2% BDP do 2024. godine, treba imati u vidu da će ulaganje u oblast odbrane zavisiti od makroekonomskih parametara i ekonomskog rasta zemlje.

Projekcije makroekonomskih agregata za period od 2018. do 2020. godine zasnovane su na snažnoj investicionoj aktivnosti u prioritetnim sektorima razvoja (turizam, energetika, saobraćaj i poljoprivreda) i uticaju mjera fiskalne konsolidacije koje će se sprovoditi u narednom periodu. Prosječna stopa rasta realnog BDP u ovom periodu iznosiće 2,6%. Ovaj model rasta obezbijediće blagi rast sredstava za odbranu (uključujući vojne penzije) od 1,60 % za 2018. godinu do 1,75% BDP za 2020. godinu.

Makroekonomske projekcije za period od 2021. do 2024. godine predviđaju prosječan rast BDP od 3%. Ovakav trend rasta stvoriće uslove za značajnije povećanje sredstava za odbranu, čije će se učešće sa 1,80% BDP za 2021. godinu povećati na

1,92% BDP za 2022. godinu; 1,94% za 2023. godinu i dostići predviđeno izdvajanje za odbranu do 2% BDP za 2024. godinu.

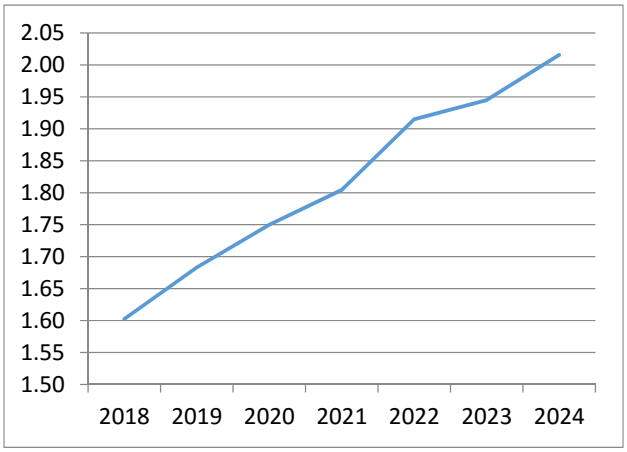

Slika 2. Procenat izdvajanja u odnosu na BDP

Polazeći od navedenih makroekonomskih projekcija zaključuje se da će i u narednom periodu budžetska sredstva Ministarstva odbrane imati tendenciju rasta. Ovome će doprinijeti značajnija ulaganja u infrastrukturne projekte iz oblasti odbrane, koji će se realizovati kroz kapitalni budžet države. Na ovaj način Crna Gora će u potpunosti ispuniti zacrtane ciljeve u pogledu dostizanja ukupnog izdvajanja do 2% od BDP za troškove odbrane, kao i 20% od troškova za odbranu za opremanje i modernizaciju.

Isto tako, Ministarstvo odbrane pored ispunjenja gore navedenih zahtjeva značajnu pažnju posvećuje dostizanju optimalne strukture budžeta odbrane u srazmjeri od 50% za personalne troškove, 30% za operativne troškove, te 20% za opremanje i modernizaciju.

Troškovi za odbranu	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
BDP	4.431	4.607	4.746	4.963	5.010	5.266	5.535,06
Procenat budžeta za odbranu od BDP	1,60	1,68	1,75	1,80	1,92	1,94	2,02
Nominalni iznos budžeta (uključujući vojne penzije)	71,003	77,540	83,040	89,550	95,960	102,430	111,570
Procenat izdvajanja za personalne troškove iz budžeta	71,92	68,84	68,65	65,00	61,27	60,71	55,74
Procenat izdvajanja za operativne troškove iz budžeta	15,69	13,43	13,05	14,66	14,50	14,04	14,62
Procenat izdvajanja za glavnu opremu iz budžeta	9,70	11,35	13,17	16,21	20,37	20,17	25,88
Procenat izdvajanja za infrastrukturu	2,69	6,38	5,12	4,13	3,86	5,08	3,76

Tabela 1: Projekcija troškova za odbranu od 2018. do 2024. godine u milionima €

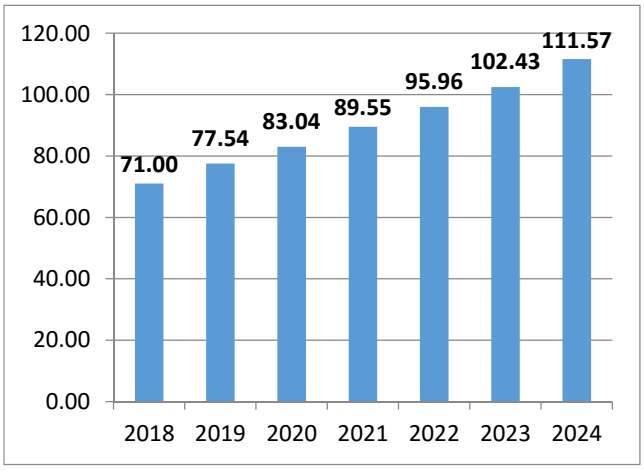

Slika 3. Budžet odbrane u milionima €

Ovakva struktura troškova odbrane podržava planirano razvijanje sposobnosti Vojske i obezbjeđuje planirano učešće Vojske u misijama i operacijama podrške miru, operacijama odgovora na krize i humanitarnim i drugim međunarodnim aktivnostima.

Projekcija troškova za misije i operacije predstavljena je prema važećim odlukama Skupštine Crne Gore, a za naredna angažovanja bila bi izvršena dodatna preraspodjela sredstava iz troškova za odbranu u Budžetu Crne Gore.

Misija/ operacija	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Misija „Resolute Support“	923.000	1.400.000	1.400.000	1.400.000	1.400.000	1.400.000	1.400.000
Misija „EUTM“ Mali	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
Misija „MINURSO“	62.000	62.000	62.000	62.000	62.000	62.000	62.000
Operacija EU NAVFOR „Atalanta“	450.000	450.000	450.000	450.000	450.000	450.000	450.000
Kosovo FORCE	51.100	70.000	70.000	70.000	70.000	70.000	70.000
UKUPNO	1.531.000	2.127.000	2.127.000	2.127.000	2.127.000	2.127.000	2.127.000

Tabela 2: Projekcija troškova za misije/operacije od 2018. do 2024. godine u milionima €

8 STRATEŠKO KOMUNICIRANJE

Ministarstvo odbrane će nastaviti da kvalitetno i blagovremeno informiše javnost o svim aktivnostima koje Ministarstvo odbrane i Vojska realizuju, prvenstveno kroz doslednu implementaciju Vladine „**Komunikacione strategije – Crna Gora članica NATO za period do 2020. godine”.** Važnost dosledne implementacije Komunikacione strategije ogleda se i u činjenici da Crna Gora kao najmlađa članica NATO tek treba da radi na svom profilisanju unutar Saveza i van njega. Istovremeno, ne smije se zanemariti ni potreba da se domaća javnost konstantno mora podsjećati na vrijednosti za koje se Crne Gora tradicionalno, ali i kao NATO članica zalaže.

Krizno komuniciranje

Imajući u vidu značaj adekvatnog upravljanja komunikacijom u slučaju krizne situacije, Ministarstvo odbrane će nastaviti da primjenjuje **Plan kriznog komuniciranja** koji

definiše procedure i postupke za koordinaciju komuniciranja unutar Ministarstva odbrane i između Ministarstva odbrane i javnosti u kriznim situacijama.

Ključne poruke:

- Vojska razvija sposobnosti kako bi bila u mogućnosti da se suprotstavi bezbjednosnim izazovima na nacionalnom nivou i izvršava obaveze iz okvira članstva u NATO;
- Radićemo u nacionalnom interesu da izgradimo sigurniju i bezbjedniju zemlju za sve građane Crne Gore - Vojska Crne Gore je vojska svih građana;
- Crna Gora će nastaviti sa povećanjem izdvajanja za odbranu do planiranih 2% BDP do 2024. kako bi unaprijedila sposobnosti i kapacitete Vojske, u okviru kolektivnog sistema bezbjednosti;
- Integracijom nacionalnog sistema odbrane u sistem kolektivne odbrane, kroz aktivnu saradnju sa saveznicima i partnerima, čuvamo suverenitet, teritoriju i nezavisnost Crne Gore. **Zajedno. Sigurno. Za sva vremena;**
- Učešćem u misijama i operacijama pod okriljem NATO, EU i UN nastavićemo da doprinosimo miru i stabilnosti u svijetu;
- Kao članica NATO, Crna Gora će promovisati politiku „otvorenih vrata" na Zapadnom Balkanu, jer jedino integrisanjem cijelog regiona u kolektivni sistem bezbjednosti, može se obezbijediti dugoročna stabilnost na ovim prostorima;
- Realizacijom dugoročnih ciljeva stvoriće se pretpostavke za efikasnije izvršavanje zadataka od značaja za crnogorsko stanovništvo, primarno kroz pomoć civilnim institucijama u kriznim i vanrednim situacijama (prirodne i druge katastrofe, humanitarne operacije, traganje i spašavanje, borba protiv terorizma i drugo).

9 INTERAKCIJA VOJSKE I CIVILNIH INSTITUCIJA

Vojska je jedan od ključnih elemenata identiteta države i društva. Od sticanja nezavisnosti Vojska u kontinuitetu potvrđuje značaj svoje uloge u društvu i privrženost savremenim demokratskim vrijednostima. Angažovanjem u misijama Međunarodnih snaga za bezbjednosnu pomoć (ISAF) i "Odlučna podrška" ("Resolute Support") u Avganistanu, Vojska je dala veliki doprinos i ostvarivanju ključnog spoljno-političkog cilja – članstvu u NATO. Sva mjerodavna istraživanja javnosti ukazuju na konstantan rast ugleda Vojske u društvu.

Promjene u bezbjednosnom okruženju dovele su do potrebe za prilagođavanjem koncepata angažovanja Vojske i jačom interakcijom Vojske i civilnih institucija. Osnovna pretpostavka za ostvarivanje zahtijevanog nivoa civilno-vojne saradnje je postojanje zajedničke i konzistentne strateške vizije, naročito u uslovima kada Vojska izvršava zadatke koji nijesu primarno vojnog karaktera. U tom cilju, pored neosporne potrebe za stalnim jačanjem mehanizama demokratske kontrole, neophodno je razvijati i civilno-vojnu ekspertizu na svim nivoima upravljanja, ali i u društvu.

Ministarstvo odbrane i Vojska nastaviće sa realizacijom mjera za promovisanje zajedničke uloge vojnih i društvenih potencijala na polju odbrane. Kroz otvorenu komunikaciju sa javnošću, pružanje pomoći i podrške civilnim institucijama, programe obrazovanja i osposobljavanja i druge oblike saradnje sa civilnim insititucijama razvijaće se bezbjednosna kultura, prvenstveno kod mladih osoba, kao i dalje podizanje ugleda Vojske u društvu.

10 ODBRANA I KRIZNO UPRAVLJANJE

Krizno upravljanje je jedan od ključnih NATO zadataka. Predstavlja koordinisanu upotrebu elemenata diplomatske, informacione, vojne i ekonomske moći u kompleksnom bezbjednosnom okruženju, kako bi se preduprijedila kriza, spriječila eskalacija sukoba u oružani konflikt i savladala neprijateljstva, u slučaju njihovog pojavljivanja.

Kao punopravna članica NATO, Crna Gora će prepoznati stanje krize, kao jedno od stanja nacionalne bezbjednosti i razviti sistem kriznog upravljanja kompatibilan NATO sistemu. U cilju uspostavljanja jedinstvenog sistema kriznog upravljanja u Crnoj Gori realizovaće se sljedeće aktivnosti:

- Donijeće se pravni okvir kojim će biti jasno i precizno definisane nadležnosti i odgovornosti svih elemenata sistema i njihova interakcija sa lokalnim samoupravama i civilnim institucijama;
- Izvršiće se analiza i eventualna preraspodjela institucionalnih nadležnosti i pregrupisavanje ključnih materijalnih i tehničkih kapaciteta od značaja za odbranu i bezbjednost, kako bi se stvorili preduslovi za efikasno i koordinisano angažovanje svih civilnih i vojnih sposobnosti u kriznim situacijama;
- Uspostaviće se integrisani nacionalni sistem za rano upozorenje i uzbunjivanje, definisaće se jasni kriterijumi za procjenu izvora i potencijalnih bezbjednosnih izazova, rizika i prijetnji i mjere za odgovore na iste;
- Standardizovaće se obuka i opremanje u sistemu kriznog upravljanja.

Uspostavljanje zakonodavnog okvira, kojim će se jasno definisati mjesta i uloge elemenata nacionalnog sistema za upravljanje krizom, te propisati proces donošenja odluka u odgovoru na širok spektar kriza je aktivnost visokog prioriteta. Ovim okvirom definisaće se mjesto, uloga i nadležnosti svih elemenata u nacionalnom sistemu kriznog upravljanja, uključujući i Ministarstvo odbrane i Vojsku, uspostaviće se jedinstven sistem rukovođenja i komandovanja, sinhronizovaće se procesi planiranja mjera i aktivnosti odgovora na krize i obezbijediće se uslovi za njihovu punu implementaciju. Jedan od prioritetnih zadataka je definisanje pozicije i strukture nacionalnog Centra za upravljanje krizama i njegovo ubrzano formiranje.

Nakon uspostavljanja sistema, kroz vježbe kriznog upravljanja, na nacionalnom nivou i u okviru NATO sistema za odgovore na krize, periodično će se provjeravati sistem kriznog upravljanja, kapaciteti i sposobnosti Crne Gore da odgovori na različite bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje.

11 OTPORNOST

Otpornost države i društva podrazumijeva održavanje i zaštitu ključnih civilnih sposobnosti i kapaciteta i njihovu podršku vojnim aktivnostima.

U uslovima savremenog bezbjednosnog okruženja jačanje otpornosti države i društva i razvijanje individualne i kolektivne sposobnosti za suprotstavljanje bilo kom obliku ugrožavanja bezbjednosti je od vitalnog značaja i stalan je zadatak svih elemenata sistema.

Radi suprotstavljanja potencijalnim prijetnjama, potrebno je izraditi jasne planove i mjere odgovora na krize. Plan odbrane Crne Gore će uključiti mjere, nosioce i rokove za razvoj civilne spremnosti, u skladu sa NATO kriterijumima.

Na taj način će Vojska moći pravovremeno i na odgovarajući način biti angažovana u podršci civilnim institucijama ali i obrnuto – civilne institucije će pružiti neophodnu podršku Vojsci u realizaciji namjenskih misija i zadataka.

Sa aspekta otpornosti, od suštinskog značaja je implementacija nacionalnih mjera za jačanje otpornosti države i društva na savremene izazove, rizike i prijetnje, uspostavljanje nacionalnog sistema za krizno upravljanje i sistema za zaštitu kritične infrastrukture. Takođe je značajno unaprijediti mehanizme za povećanje sajber bezbjednosti i povećati otpornost na hibridne prijetnje.

12 IMPLEMENTACIJA STRATEGIJSKOG PREGLEDA ODBRANE

12.1 NADLEŽNOSTI U IMPLEMENTACIJI

Ostvarivanje ciljeva i nivoa ambicija postavljenih u Strategijskom pregledu odbrane zahtijeva kontinuirano upravljanje njegovom realizacijom od strane nadležnih državnih organa, sa jasnim nadležnostima i odgovornostima.

Skupština Crne Gore će pratiti implementaciju Strategijskog pregleda odbrane kroz razmatranje godišnjeg Izvještaja o radu Ministarstva odbrane, Izvještaja o stanju u Vojsci Crne Gore i Predloga sredstava za odbranu u Budžetu Crne Gore.

Vlada Crne Gore će podržati implementaciju Strategijskog pregleda odbrane kroz utvrđivanje brojne veličine i organizacije Vojske, dodjelu potrebnih finansijskih sredstava za realizaciju razvojnih projekata, kao i donošenjem planova dugoročnog i srednjoročnog razvoja odbrane.

U skladu sa smjernicama iz Strategijskog pregleda odbrane, **Ministarstvo odbrane** će izraditi Predlog dugoročnog plana razvoja odbrane, donijeti novu Formaciju Vojske i nastaviti realizaciju započetih i planiranih projekata opremanja i modernizacije.

Vojska će doprinijeti implementaciji Strategijskog pregleda odbrane realizacijom ključnih aktivnosti:

- Implementacijom organizacijsko-formacijskih promjena Vojske;
- Opremanjem i modernizacijom Vojske;
- Implementacijom NATO ciljeva sposobnosti;
- Dostizanjem spremnosti deklarisanih snaga;
- Pripremom i učešćem Vojske u međunarodnim misijama i operacijama.

12.2 MOGUĆI RIZICI

Neefikasnost u implementaciji Strategijskog pregleda odbrane mogla bi ugroziti razvojne ciljeve i prioritete Vojske, a time umanjiti njene sposobnosti za izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka u kratkoročnom ali i dugoročnom periodu. Najznačajniji rizici su:

- Projektovanje odbrambenih troškova ispod nivoa potrebnog za dostizanje definisanih sposobnosti Vojske;

- Umanjenje sredstava ili odustajanje od projekata definisanih u odbrambenom dijelu budžeta za modernizaciju i infrastrukturu;
- Pogrešno određivanje prioriteta i/ili zapostavljanje određenih prioriteta;
- Redefinisanje ciljeva i prioriteta;
- Kašnjenje u realizaciji ključnih nabavki;
- Realizacija neplaniranih projekata ili zadataka (posredno umanjivanje raspoloživih resursa).

U slučaju da sredstva za odbranu u Budžetu Crne Gore ne mogu obezbijediti puni razvoj planiranih sposobnosti Vojske, definišu se sljedeće smjernice:

- Realizovati započete projekte čije bi napuštanje imalo štetne posledice po funkcionisanje sistema odbrane;
- Redefinisati rokove ili odustati od dijela projekata nižeg prioriteta za funkcionisanje sistema odbrane;
- Dio projekata realizovati kroz međunarodnu odbrambenu saradnju sa saveznicima i partnerima.

13 ZAKLJUČAK

Izazovi, rizici i prijetnje sa kojima se Crna Gora suočava u savremenom bezbjednosnom okruženju, kako na nacionalnom nivou tako i kao članica NATO saveza, su transnacionalni, kompleksni i nepredvidivi. Odgovor na njih zahtijeva jačanje širokog spektra sposobnosti neophodnih za uspješnu realizaciju misija i zadataka Vojske u zemlji, ali i za aktivni doprinos sistemu kolektivne bezbjednosti, prvenstveno kroz učešće u misijama i operacijama podrške miru, operacijama odgovora na krize i humanitarnim i drugim međunarodnim aktivnostima pod vođstvom NATO, EU i UN.

Nacionalne odbrambene potrebe i NATO zahtjevi za vojnim sposobnostima su ključni elementi daljeg razvoja sistema odbrane i Vojske. Crna Gora će težiti balansiranom razvoju svojih odbrambenih sposobnosti, sa jasno definisanim prioritetima u opremanju i modernizaciji jedinica Vojske.

Dugoročni cilj je razvoj jedinica Vojske koje će biti rasporedive, održive, interoperabilne, efikasne, opremljene i popunjene obučenim i motivisanim kadrom.

Povećanje brojne veličine Vojske na 2368 pripadnika, uz prilagođavanje organizacijsko-formacijske strukture Vojske, omogućiće ostvarivanje definisanih nivoa ambicija.

Težište i prioritet razvoja kopnenih snaga biće deklarisane čete iz sastava Pješadijskog bataljona, sa elementima podrške. Nabavkom lakih oklopnih vozila pješadije sa pratećim sredstvima i sistemima naoružanja unaprijediće se mobilnost, zaštita, vatrena moć i interoperabilnost deklarisanih četa za učešće u punom spektru NATO vođenih operacija.

Nastaviće se modernizacija perspektivnih brodova Mornarice Vojske i unapređenje kapaciteta Mornaričkog operativnog centra, a izvršiće se i nabavka novih patrolnih brodova, oružanih sistema i osmatračkih senzora radi unapređenja sposobnosti za prisustvo na moru, kontrole i nadzora mora, razmjene podataka o situaciji na moru i podvodnih dejstava.

Vazduhoplovstvo će uvođenjem novih helikoptera Bell-412 značajno unaprijediti svoje sposobnosti za borbenu podršku pješadijskim jedinicama, izviđanje iz vazduha,

traganje i spašavanje, taktički i medicinski i transport i sposobnosti za podršku civilnim institucijama. Zaštita vazdušnog prostora vršiće se osloncem na savezničke kapacitete, u okviru NATO „Air policing“ misije. Zbog nedostatka sposobnosti za generisanje prepoznate slike o situaciji u vazdušnom prostoru (RAP) u srednjoročnom periodu biće nabavljen 3D radar za osmatranje vazdušnog prostora, srednjeg ili velikog dometa.

Zastarjela i neperspektivna borbena sredstva i sistemi biće povučeni iz operativne upotrebe.

Pripadnici Vojske i državni službenici i namještenici Ministarstva odbrane svojom stručnošću, ličnim integritetom i patriotizmom garantuju uspješnu realizaciju svih dodijeljenih misija i zadataka. Stoga će posebna pažnja i napori biti usmjereni na dalji profesionalni razvoj kadra, poboljšanje uslova života i rada i podizanje ugleda pripadnika Vojske i Ministarstva odbrane.

U narednom periodu jedan od prioritetnih zadataka biće infrastrukturno uređenje bivše Kasarne “Masline” u Podgorici za izmještanje Ministarstva odbrane i Generalštaba Vojske i smještaj dijela jedinice Vojske. Takođe, za potrebe razmještaja jedinica u skladu sa budućom organizacijsko-formacijskom strukturom Vojske, izgradiće se nova kasarna u Andrijevici.

Crna Gora će dosledno implementirati obaveze iz NATO dokumenta „Obaveza investiranja u odbranu“ („Defense Investment Pledge“), usvojenog na NATO samitu u Velsu 2014. godine. Budžetska izdvajanja za odbranu će se postepeno povećavati i do 2024. godine će dostići 2% BDP, pri čemu će se 20% budžetskih sredstava za odbranu opredijeliti za opremanje i modernizaciju Vojske. Na ovaj način omogućiće se održavanje postojećih i razvoj novih sposobnosti, ali i svih drugih segmenata Ministarstva odbrane i Vojske.

Analizom i eventualnom preraspodjelom institucionalnih nadležnosti i pregrupisavanjem ključnih materijalnih i tehničkih kapaciteta od značaja za odbranu i bezbjednost, izbjeći će se multipliciranje civilnih i vojnih sposobnosti i kapaciteta na nacionalnom nivou.

Strategijski pregled odbrane je osnova za budući razvoj sistema odbrane i predstavlja izvor smjernica za izradu Dugoročnog plana razvoja odbrane. Takođe, dokument daje preporuke za preduzimanje mjera koje je neophodno dalje operacionalizovati u strategijskim i razvojnim dokumentima odbrambenog planiranja.

Funkcionisanje sistema odbrane zavisi od koordinisanog djelovanja svih učesnika sistema nacionalne bezbjednosti, zbog čega će implementacija mjera koje proizilaze iz Strategijskog pregleda odbrane Crne Gore predstavljati najveći prioritet Ministarstva odbrane i zahtijevaće sveobuhvatni međuresorni pristup.

Implementacijom Strategijskog pregleda odbrane Crne Gore će se obezbijediti pokretne, održive i adekvatno opremljene jedinice, sposobne da samostalno i u saradnji sa saveznicima brane nezavisnost, suverenitet i državnu teritoriju Crne Gore; doprinose odbrani saveznika; učestvuju u međunarodnim misijama i operacijama podrške miru i pruže podršku civilnim institucijama prilikom suprotstavljanja različitim vrstama izazova, rizika i prijetnji nevojne prirode.

Popis skraćenica

BDP	Bruto domaći proizvod
BMTF	Balkan Medical Task Force - Balkanske medicinske snage
CIRT	Computer Incident Response Team – Tim za odgovor na računarske incidente
C3I	Command, Control, Communications and Intelligence - Komandovanje, kontrole, komunikacija i obavještajni rad
EU	European Union – Evropska unija
EU BG	European Union Battle Groups - Borbene grupe EU
HNS	Host Nation Support – Podrška zemlje domaćina savezničkim snagama
ICT	Information and communication technology – Informaciono-komunikacione tehnologije
ISAF	International Security Assistance Force - Međunarodne snage za bezbjednosnu pomoć
IT	Information technology – Informacione tehnologije
JCOP	Joint Common Operating Picture - Jedinstvena operativna slika
JFAC	Joint Forward Air Controller – Istureni kontrolori za navođenje avijacije u združenim operacijama
MAA	Military Aviation Authority – Vojno vazduhoplovni autoritet
MIO	Maritime Interdiction Operations – Operacije zabrane/presretanja na moru
NATO	North-Atlantic Treaty Organization – Sjevernoatlantski savez
NATINAMDS	NATO Integrated Air and Missile Defence System - Savezнички integrisani sistem protivvazduhoplovne i protivraketne odbrane
NRF	NATO Response Force - NATO snage za odgovor
NVO	Naoružanje i vojna oprema
OEBS	Organization for security and cooperation in Europe - Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju
PVO	Protivvazduhoplovna odbrana
RAP	Recognized Air Picture – Prepoznata radarska slika vazdušnog prostora
RMP	Recognized Maritime Picture - Prepoznata pomorska radarska slika
ROLE-1	Medicinska jedinica za prvu pomoć
STANAG	Standardization agreement - NATO sporazum za standardizaciju
UN	United Nations – Ujedinjene nacije
VIP	Very important person – Veoma važna ličnost

Popis tabela

		strana
Tabela 1.	Projekcija troškova za odbranu od 2018. do 2024. godine (milioni €)	23
Tabela 2.	Projekcija troškova za misije/operacije od 2018. do 2024. godine (milioni €)	24

Popis slika

		strana
Slika 1.	Prosječna starost vojnika po ugovoru	16
Slika 2.	Procenat izdvajanja za odbranu u odnosu na BDP	23
Slika 3.	Budžet odbrane u milionima €	24